

УДК 347.77

КАТЕГОРІЯ «НОУ-ХАУ» ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ ЗАКРІПЛЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Чуйкова В. Ю.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільного права № 2
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

Анотація: Метою статті є загальна характеристика категорії «ноу-хау» як виду інформації з обмеженим доступом. За результатами проведеного дослідження автор зазначає, що питання співвідношення понять «ноу-хау» та комерційної таємниці є досить складним і недостатньо розробленим в науці. Відсутня єдина основа для розвитку галузевого законодавства щодо окремих видів таємниць. Автор приходить до висновку, що для чіткого розмежування вказаних понять необхідне нормативне закріплення положення про те, що відомості, які є комерційною таємницею, у цивільному обороті виступають як «ноу-хау».

Ключові слова: комерційна таємниця, ноу-хау, інформація з обмеженим доступом, конфіденційна інформація, правове регулювання, інформація, правовий режим, охорона.

Аннотация: Целью статьи является общая характеристика категории «ноу-хау» как вида информации с ограниченным доступом. В результате проведенного исследования автор отмечает, что вопрос соотношения «ноу-хау» и коммерческой тайны является достаточно сложным и недостаточно разработанным в науке. Отсутствует общая основа для развития отраслевого законодательства относительно отдельных видов тайн. Автор приходит к выводу о том, что для четкого разграничения указанных понятий необходимо нормативное закрепление положения о том, что сведения, являющиеся коммерческой тайной, в гражданском обороте выступают как «ноу-хау».

Ключевые слова: коммерческая тайна, ноу-хау, информация с ограниченным доступом, конфиденциальная информация, правовое регулирование, информация, правовой режим, охрана.

Annotation: the aim of the article is general description of category of "now-how" as a type of information with a limit access. As a result of undertaken a study an author marks that a question of correlation of "now-how" and commercial secret is difficult enough and worked not enough out in science. A general background is absent of development of branch legislation of relatively separate types of secrets. An author comes to the conclusion that for clear differentiation of the indicated concepts the normative fixing of position is needed that information, being a commercial secret, in civil circulation come forward as "now-how".

Key words: commercial secret, know-how, information with limited access, confidential information, legal regulation, information, legal regime, security.

В умовах поступового переходу країни до ринкової економіки суб'єкти підприємницької діяльності ведуть подальшу конкурентну боротьбу за прибутковість свого бізнесу, яка певною мірою залежить, в тому числі, від уміння розпоряджатися результатами інтелектуальної (творчої) діяльності людини, до яких уже тривалий час належить і «ноу-хау». Але, незважаючи на те, що «ноу-хау» досить широко використовується на практиці, механізм його правового регулювання у вітчизняному законодавстві ще не отримав відповідного закріплення.

У 1991 році в Україні було нормативно закріплено поняття «комерційна таємниця» [2] та «ноу-хау» [3], а у 1992 році – і поняття «конфіденційна інформація» [5]. Законодавством встановлено охорону «лікарської таємниці», «службової таємниці», «адвокатської таємниці», «конфіденційної таємниці, що є власністю держави» та інших видів таємниць. Угодою про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15 квітня 1994 року передбачено також і захист «нерозголошеної (нерозкритої) таємниці».

Введення цих понять здійснювалося шляхом запозичення та використання у вітчизняному законодавстві термінології з різних іноземних джерел без належної їх узгодженості між собою та аналізу відповідної судової практики. В міжнародних угодах при цьому використовується різна термінологія щодо конфіденційної інформації: таємна, інформація з обмеженим доступом, нерозкрита тощо. Зазначені поняття у своїй більшості не мають прямого співвідношення з видами конфіденційної інформації і таємниць.

Приймаючи до уваги, що ту ж саму інформацію може бути віднесено до комерційної таємниці, «ноу-хау», конфіденційної інформації, нерозголошеної інформації з різними правовими наслідками, актуальним є розгляд відмінностей охорони «ноу-хау» від інших видів інформації з обмеженим доступом.

Терміни «комерційна таємниця» та «ноу-хау» застосовуються як синоніми, проте поняття «ноу-хау» ширше за поняття «комерційна таємниця», яке за суттю входить до поняття «ноу-хау». Поняттю «ноу-хау» в тексті Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (англ. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, скорочено TRIPS, звідси походить український варіант назви ТРІПС), відповідає поняття «інформація», яка не розкривається [19].

У зв'язку з цим розкриття самого поняття «ноу-хау», а також розробка ефективного механізму правового забезпечення його обігу набувають виняткового значення, оскільки правильна кваліфікація правового режиму об'єкта, з приводу якого виникають правовідносини, дозволить успішно вирішувати виникаючі на практиці спори.

Відповідно до Регламенту комісії (ЄС) № 772/2004 під «ноу-хау» розуміється інформація, що є секретною, істотною й ідентифікованою в будь-якій підходящій формі. Поняття «секретна», зокрема, містить вимогу, щоб «ноу-хау» не було загальнодоступним або легкодоступним; «істотна» означає, що «ноу-хау» містить інформацію, яка повинна бути корисною, може поліпшити конкурентне становище володільця права на «ноу-хау»; «ідентифікована» означає, що «ноу-хау» має бути описане або зафіксоване таким способом, який дозволяє перевірити виконання критеріїв секретності й істотності [19, с. 36].

З урахуванням цього визначення у 2006 році був прийнятий Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», де у ст. 1 цього закону «ноу-хау» визначається як інформація, що отримана завдяки досвіду та випробуванням, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції та (або) надання послуг; є визначеною, тобто описаною досить вичерпно, щоб можна було перевірити її відповідність критеріям не загальновідомості та істотності [4].

Ноу-хау слід відрізнити від комерційної таємниці. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» «ноу-хау» визначається як сукупність технічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих [3].

Т. Бегова вбачає сутність «ноу-хау» в тому, що винахідник замість того, щоб повністю розкрити невідомі елементи свого винаходу в заявці на патент, бажає зберегти їх в таємниці і вважає, що цей термін в ЦК України включено в поняття комерційної таємниці [8, с. 23-25]. Разом з тим, «ноу-хау» відноситься до тих об'єктів інтелектуальної власності, виникнення і захист яких не залежить від реєстрації в державному або іншому органах. У більшості випадків об'єкти «ноу-хау» – це технічні або організаційні рішення, які мають той же рівень новизни, що й винаходи, але, у силу тих або інших причин, не були зареєстровані і на них не були отримані патенти. Одним з найвідоміших випадків, коли компанія не реєструє винаходу є компанія «Coca-Cola», що уже більше 100 років для захисту секрету виробництва напою «Coca-Cola» використовує саме «ноу-хау».

«Ноу-хау» не є об'єктом виключного права. Будь-яка фізична або юридична особа визнається правочинним власником «ноу-хау», якщо самостійно, своїми коштами його розробила, або запозичила з відкритої інформації, або сумлінно придбала у власника. Ніщо не заважає, зокрема, двом або декільком самостійним розробникам на рівних законних підставах користуватися й розпоряджатися тим самим «ноу-хау». У сучасну епоху науково-технічного прогресу з величезним розширенням і інтенсифікацією науково-технічних робіт стають звичайними випадки, коли дві або кілька фірм незалежно одна від одної приходять до створення ідентичного «ноу-хау», що зберігають виробничу або комерційну таємницю. Кожному з таких сумлінних власників забезпечується юридична можливість захисту свого виробничого або комерційного секрету. Міжнародна асоціація з охорони промислової власності запропонувала таке визначення «ноу-хау»: це знання і практичний досвід технічного, комерційного, управлінського та іншого характеру, які мають практичне застосування у виробництві та професійній практиці [13, с. 71-72].

Доцільно згадати, що термін «ноу-хау» походить від англійського вислову «know how», що можна перекласти як «знаю як зробити». Вперше термін «know-how» знаходимо в США (1916 р.) у рішенні по судовій справі «Дізенд проти Брауна». З того часу цей термін почав широко застосовуватися у світовій практиці. Відомий англійський фахівець А. Тернер, аналізуючи судову практику по справах про порушення «ноу-хау», дає таке його визначення: «Термін «ноу-хау» звичайно вживають... для позначення всіх цінних пізнань і відомостей, накопичених дослідниками, експериментаторами й розробниками, що створили новий процес, спосіб, новий пристрій або новий матеріал». При цьому А. Тернер сформулював наступні елементи «ноу-хау»: ноу-хау являє собою певну інформацію; інформація не повинна бути відома третім особам; власник інформації повинен вживати певних заходів, що демонструють його зацікавленість у збереженні інформації в секреті; інформація повинна бути придатною для промислового або комерційного застосування [14, с. 238-244].

А.А. Акоюном пропонується наступне визначення поняття «ноу-хау»: «ноу-хау – конфіденційна інформація технічного й іншого (організаційного, управлінського тощо) характеру, використання якої дає конкурентні переваги в силу її невідомості третім особам поза залежністю від її патентоспроможності, що може бути отримана третіми особами самостійно, і у відношенні якої власником вживаються заходи для її нерозголошення» [6, с. 49]. З огляду на зазначені обставини, визначення «ноу-хау» необхідно закріпити законодавчо.

Слід сказати і про те, що питання відмінності «ноу-хау» та комерційної таємниці є дуже складним, воно недостатньо розроблене і в іноземних державах. Ці дві категорії інформації з обмеженим доступом увійшли в право з торговельної та підприємницької практики. Якщо комерційна таємниця більше пов'язувалася з конфіденційною інформацією, що охоронялася на самому підприємстві, то «ноу-хау» було об'єктом торговельних угод з передачі конфіденційної інформації іншим особам [20, с. 530].

Порівняння правового режиму «ноу-хау» та комерційної таємниці виявляє їхні схожі та відмінні риси [17, с. 381]. Схожими є те, що: 1) для комерційної таємниці та для «ноу-хау» не встановлюється вимога абсолютної секретності інформації. Тобто, інформація має бути не загальновідомою; 2) інформація, що становить «ноу-хау» та комерційну таємницю, не є легкодоступною.

Відмінності цих понять полягають у тому, що: 1) до ноу-хау та комерційної таємниці відносять такі ж самі відомості, але у випадку з «ноу-хау» відомості переважно становлять результати творчої діяльності; 2) особливістю комерційної таємниці є обов'язок особи, що має майнові права на неї, вживати заходів щодо її захисту, до комерційної таємниці не має бути доступу на законних підставах. Щодо «ноу-хау» така вимога не передбачена.

Згідно до звичаю ділового обороту умови збереження конфіденційності «ноу-хау» встановлюються в договорі; 3) «ноу-хау» становить інформація, яка має впливати з досвіду та випробувань. Комерційна таємниця розповсюджується на будь-яку інформацію, пов'язану з бізнесом, діяльністю організації.

Основна відмінність цих об'єктів полягає у сфері їх обороту та видах відповідальності за порушення зобов'язань зі збереження конфіденційності. Ключове визначення відмінності між ними дає Е. Кузьмін, який вважає, що комерційна таємниця не може існувати поза підприємством, у цьому полягає її відмінність від «ноу-хау», що може існувати і окремо [15, с. 46]. Як тільки інформація, яка становить комерційну таємницю, виходить за межі підприємства та передається іншій особі, її передача здійснюється вже за інститутом «ноу-хау».

Визначимо ж правову природу, точніше саму суть права на «ноу-хау». Так, О.П. Сергєєв вважає, якщо закон визнає право особи, яка володіє інформацією (комерційною таємницею або «ноу-хау»), на збереження її в таємниці й одночасно вимагає від третіх осіб утримуватися від несанкціонованого заволодіння, має місце виключне (суб'єктивне) право на цю інформацію [10, с. 59-60]. В.А. Смирнов виходить з того, що юридично некоректно вести мову про виключне право на «ноу-хау», оскільки правоволоділець не вправі забороняти третім особам використовувати «ноу-хау», якщо ті самостійно розробили аналогічне технічне рішення [7, с. 24-25]. Цієї ж думки дотримується й В.І. Єременко, обґрунтовуючи свою позицію наступним. Оскільки держава не надає володільцеві права на «ноу-хау» тимчасової монополії, що є серцевиною виключного права, не проводить експертизи й не видає охоронного документа, який закріплює за ним це виключне право, не можна асоціювати це право з виключним. Разом із тим він робить суттєве зауваження, яке, з нашого погляду, частково руйнує його точку зору. Він стверджує, що, враховуючи нематеріальну природу «ноу-хау» і той факт, що в цивільному обороті воно часто супроводжує виключні права (зокрема, виключне право на винахід), «ноу-хау» умовно можна пріврівняти до об'єктів інтелектуальної власності [13, с. 33-34].

Таким чином, названі цивілістичні поняття виключного права пов'язують з наявністю максимально можливої (абсолютної) монополії на об'єкт охорони, що усуває будь-яку можливість його використання іншою особою. Якщо ж такої абсолютної повноти прав бракує, тоді, на їх думку, немає й виключних прав на об'єкт охорони.

Детальний аналіз суті виключних прав і можливості закріплення їх за авторами, володільцями патентів, «ноу-хау», здійснив В.А. Дозорцев. Розвиваючи точку зору Г.Ф. Шершеневича, вчений виходить з того, що такі права є різновидом абсолютних. Оскільки абсолютне право, зокрема, право на об'єкт інтелектуальної власності, може належати тільки одній особі, а право на «ноу-хау» - декільком одночасно, останнє хоча й може бути визнано виключним, проте не є абсолютним. Отже, право на «ноу-хау» – це не традиційне виключне право, що є повноцінним абсолютним правом, а усичене, обмежене, яке можна охарактеризувати як квазівиключне, і яке хоча й закріплює обмежену монополію, але все ж таки є достатнім для введення відповідного об'єкта в економічний оборот [11, с. 34]. Таку точку зору поділяють й інші дослідники, зокрема В. Калятін і О.В. Добринін [9, с. 9-10].

Як вбачається, неодностайний підхід до визначення правової природи права на «ноу-хау» пояснюється різним розумінням суті виключних прав, тому що одні вчені вважають, що останні забезпечують всю повноту прав суб'єкта, а другі трактують їх вужче. Це узгоджується з тим, що «ноу-хау» – нетрадиційний об'єкт права інтелектуальної власності, а особливості, які у своїй сукупності вирізняють його серед інших об'єктів права інтелектуальної власності, зумовлюють трансформацію виключного права у квазі виключне. До них належать: нематеріальна природа «ноу-хау»; режим конфіденційності як основа надання правової охорони; не існування строку правової охорони; брак офіційного визнання охороноздатності й державної реєстрації.

«Ноу-хау», як і традиційні об'єкти патентного права, є нематеріальним об'єктом. Здавалось, можна б вести мову про загальну спрямованість, характерних для традиційного виключного права, і права на «ноу-хау», – про недопущення комерційного використання об'єкта третіми особами без відома його правоволодільца. Проте, на відміну від традиційного виключного, останнє не є абсолютним і не є предметом легальної охорони. Водночас їх схожість стосовно об'єкта, наявність нематеріальної природи «ноу-хау» можуть породжувати уявлення, що відносини, які виникають з його приводу, вже регламентовані на рівні традиційних виключних прав, що є помилковим. Забезпечення інтересів володільців на «ноу-хау» віддалено стосується авторське право, яке охороняє форму, але ніяк не зміст об'єкта, який може становити «ноу-хау». Ріднить ці права брак вимоги щодо офіційної реєстрації об'єктів права.

Так, авторське право породжується самим фактом створення об'єкта, а реєстрація здійснюється виключно за бажанням володільца права й не має правотворчого значення. У той же час специфіка права на «ноу-хау» виявляється в тому, що його виникнення визначається навіть не моментом створення самого технічного рішення, отримання досліджуваних результатів тощо, а моментом вжиття заходів щодо охорони конфіденційності відомостей, що його становлять. Ця обставина була покладена В. Дозорцевим у підґрунтя класифікації прав на результати інтелектуальної діяльності, відповідно до якої право на «ноу-хау» належить до так званої групи прав, заснованих на конфіденційності [12, с. 35].

Питання про авторство виникає, коли створюється охороноздатний об'єкт, а саме винахід, корисна модель тощо. За чинним Цивільним кодексом України [1] особисті немайнові права інтелектуальної власності на винахід, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який його винайшов, а на об'єкт, створений на замовлення, – його творцеві. Право авторства, як невід'ємне особисте немайнове право винахідника, охороняється безстроково.

Законодавець чітко розрізняє статус винахідника-автора і статус володільца винаходу при створенні останнього як у порядку виконання трудових обов'язків працівником, так і при створенні його на замовлення. Це пов'язано з характерністю прав винахідника як виключних. На відміну від сфери користування об'єктами патентного права, при використанні «ноу-хау» творець і користувач зливаються в особі володільца права на нього. А чи можна ставити питання про авторство на «ноу-хау», якщо в його основі лежить охороноздатний винахід, творець якого вирішив

його не патентувати? Безумовно, не можна заперечувати, що в такому випадку авторство існує, а винахідник, який надав даному технічному рішенню режим «ноу-хау», і буде його автором [9, с. 57-70].

Особливість права на «ноу-хау» виявляється й у тому, що комплекси правомочностей його володільця і володільця традиційного виключного права (автора або володільця патенту) не ідентичні. Звичайно, перший наділяється правомочністю на здійснення власних фактичних і юридично значущих дій, зокрема, правом використовувати «ноу-хау» й розпоряджатись ним, вимагати від залежних від нього осіб певної поведінки; захищати його.

Своєрідність права на захист полягає в наступному: якщо, наприклад, володільць патенту вправі вимагати припинення незаконного використання об'єкта його виключних прав від будь-якої особи, яка використовує останній, то володільць права на «ноу-хау» вправі вимагати заборони використання лише отриманими в нього незаконним шляхом відомостей.

Необмеженість строку дії на це право створює його володільцеві сприятливіший режим порівняно, приміром, з патентною охороною, строк дії якої в більшості країн становить 20 років після дати подачі заявки, хоча й не усуває ризику втрати права на «ноу-хау».

Наведені особливості дають підстави вважати, що право на «ноу-хау» не може розглядатися як традиційне виключне. А нематеріальна природа об'єкта цього права свідчить про неможливість поширення на нього режиму права власності та інших майнових прав. Володільцеві права на «ноу-хау» не надається абсолютна, незалежна від зовнішніх обставин охорона. Але він вправі захищати свої майнові права, при цьому це пов'язано не стільки з внутрішніми властивостями об'єкта «ноу-хау», скільки з урахуванням зовнішніх обставин, при яких ці об'єкти функціонують. Слід, вважаємо, погодитися з тим, що охороняється не «ноу-хау» як таке, а недоторканність особистої сфери його володільця [16, с. 49-64].

Також потрібно взяти до уваги думку вчених, які наполягають на тому, що назріла необхідність законодавчого закріплення трьох систем охорони об'єктів права інтелектуальної власності зважаючи їх поділ на традиційні та нетрадиційні.

Перша має місце, коли виключне право на результат творчої діяльності, що становить форму її продукту, виникає з моменту створення останнього (авторське право); друга – з моменту визнання його продуктом з боку держави (патентне право); третя – коли на об'єкт права інтелектуальної власності виникає квазिवиключне право, з моменту поширення на цей об'єкт режиму конфіденційності [8, с. 24-25].

Відповідний висновок обумовлений взаємозалежністю і взаємозумовленістю прав на володіння «ноу-хау», їх системністю, що виявляється в тому, що всі права, які визнаються, належать одному й тому ж суб'єктові, мають загальний об'єкт – інформацію, що становить суть «ноу-хау», виникають, змінюються й припиняються з одних і тих же підстав, взаємопов'язані в разі їх захисту й, нарешті, забезпечують задоволення майнових і немайнових інтересів володільців цього права. Зміст самого права складається безпосередньо з норм та правил поведінки загального характеру.

Що стосується «ноу-хау», то до останніх треба віднести ті, що характеризують права його володільця, тобто правила (права), які дозволяють йому здійснювати дії, пов'язані з використанням «ноу-хау». Право на «ноу-хау» є комплексним поняттям, яке включає право володільця відомостей, що становлять «ноу-хау», на: 1) закріплення, зміну і скасування режиму конфіденційності; 2) на їх використання й розпорядження ними; 3) на захист від дій, які порушують установленний режим або створюють загрозу порушення режиму конфіденційності.

З огляду на традиції цивілістики у змісті права на «ноу-хау» можна виокремити три базові правомочності володільця: а) на здійснення власних фактичних і юридично значущих дій; б) вимоги певної поведінки від зобов'язаних осіб; в) на захист суб'єктивного права на «ноу-хау». Всі вони повинні використовуватись володільцем цього права відповідно до загальних вимог законодавства про здійснення і межі здійснення цивільних прав [18, с. 59].

З огляду на розглянуті питання проблема правової регламентації «ноу-хау» знаходиться в стані розвитку і потребує подальшої розробки, починаючи з суперечок щодо класифікації цього права і закінчуючи недостатньою забезпеченістю юридичним механізмом реалізації договору про його передачу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цивільний кодекс України. – К.: Алерта, 2017. – 320 с.
2. Про підприємства в Україні: Закон України від 27.03.1991 р. №887-ХП. Втратив чинність з 01.01.2004 р.
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi?nreg=1560-12>.
4. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi?nreg=1560-12>.
5. Про інформацію: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/law/main.cgi?nreg=1560-12>.
6. Акопян А.А. Гражданско-правовое регулирование отношений в области передачи ноу-хау: автореф. дисс. к.ю.н.: 12.00.03 / Акопян Артем Александрович; [Место защиты: Всерос. гос. Налоговая акад. М-ва финансов РФ]. – Москва, 2008. – 158.
7. Бегова Т. Щодо питання про правове оформлення обороту ноу-хау // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – №11. – С. 36-39.
8. Бегова Т. К вопросу о понятии "ноу-хау" как объекте интеллектуальной собственности // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – №5. – С. 23-26.
9. Правова природа права на «ноу-хау» та його зміст / Т.І. Бегова // Проблеми законності. – Х: ред. кол. В.Я. Тацій та інші. – Вип. 107. – 2010. – С. 53-62.
10. До питання про співвідношення понять «ноу-хау» і «комерційна таємниця» / Т. Бегова // Вісник акад. прав. наук Укр. – 2007. – Х: Право. – № 4. – С. 256-265.

11. Дозорцев В.А. Информация как объект исключительного права // Дело и право. – 1996. – № 4. – С. 27-38.
12. Дозорцев В.А. Система законодательства об интеллектуальных правах // Юрид. мир. – 2001. – № 9. – С. 4-13.
13. Еременко В.И./Недобросовестная конкуренция в сфере коммерческой тайны (ноу-хау) // Интеллектуальная собственность. – 2000. – № 11. – С. 31-36.
14. Калятин В.О. Интеллектуальная собственность (Исключительные права). – М.: Норма, 2000. – 459 с.
15. Кузьмин Э. А. Правовая защита коммерческой тайны // Правоведение. – 1992. – №5. – С. 43-48.
16. Майданик Н.І. Права на нетрадиційні блага // Аномалії в цивільному праві України. – К.: Юстініан, 2007. – 912 с.
17. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / За ред. Ю.М. Капци. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. – 538 с.
18. Семилетов С.И. Информация как особый объект права // Проблемы информатизации. – 1999. – № 3. – С. 57-61.
19. Commission Regulation (EC) №772/2004 of 27 April 2004 on the application of Article 85 (3) of the Treaty to certain categories of technology transfer agreements//Official Journal L 123. – 27/04/2004/- P.0011.
20. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). – Т.6: Право інтелектуальної власності / За ред. проф. Спасиби-Фатеевої. – Серія «Коментарі та аналітика». – Х.: ФО-П Лисак Л.С., 2011. – 592 с.

УДК 349.4

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Пейчев К. П.,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: статтю присвячено дослідженню аналізу законодавства України, щодо складових характеристик земельної ділянки з метою вироблення відповідних пропозицій та розгляду специфіки правового регулювання власності на землю.

Ключові слова: обіг земельних ділянок, земельна ділянка, продаж земель, власність на земельні ділянки держави, комунальна власність.

Аннотация: статья посвящена исследованию анализа законодательства Украины относительно составляющих характеристик земельного участка с целью выработки соответствующих предложений и рассмотрения специфики правового регулирования собственности на землю.

Ключевые слова: оборот земельных участков, земельный участок, продажа земель, собственность на земельные участки государства, коммунальная собственность.

Annotation: the article is devoted to the study of such items: analysis of Ukrainian and foreign legislation relating to alienation of land lots with the purpose to submit respective propositions; review of peculiarities of legal regulation of land lot alienation in order to ensure preservation of land destination, revelation of peculiarities of legal regulation.

Key words: alienation of land lot, land lot, sale lands, alienation of land, government-owned land, municipal property.

У теорії земельного права сформульовані найважливіші ознаки, яким повинна відповідати земельна ділянка, щоб бути визнаною об'єктом права власності та обігу. Основні умови (ознаки) полягають у тому, що їй належить бути відповідним чином **індивідуалізованою**. Це означає, що мають бути окреслені її розміри, межі, місце розташування й мета використання [1].

Наука земельного права розглядає дефініцію – «земельна ділянка» з позицій індивідуалізації й відокремленості. Наприклад, М.В. Шульга вказує, що під цим поняттям як об'єктом земельних відносин треба розуміти частину поверхні земної кори, яка є основою ландшафту, має фіксовану площу, межі й місце розташування, характеризується певним якісним і притаманним їй правовим станом [2]. Із цих же позицій виходить також І. О. Іконицька, яка вважає, що земельна ділянка як об'єкт земельних відносин – це частина поверхні землі (у тому числі ґрунтовий шар), межі якої описані та закріплені й засвідчені у встановленому порядку [3].

У германському законодавстві категорія «земельна ділянка» використовується доволі часто, незважаючи на те, що її легального формулювання в ньому немає. Суттєвою ознакою, яка дозволяє говорити про земельну ділянку в юридичному контексті виступає факт реєстрації обмеженої у натурі частини земної поверхні в державному реєстрі прав. Д. Хорбер називає земельною ділянкою територіально обмежену частину поверхні землі, зареєстровану в поземельній книзі за допомогою особливого відомчого визначення [4].

Індивідуалізація земельної ділянки полягає у визначенні її характеристик. Визначаючи поняття ми виокремлюємо суттєві ознаки об'єкту.

Земельне законодавство не містить вичерпного переліку характеристик земельної ділянки з позицій її